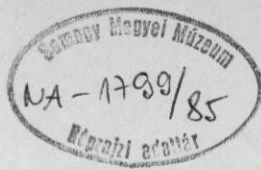

236-85

Lektori vélemény

Lantos Miklósné: Szenna népi építésze c. munkájáról.

Hadi-jelentés stílusban azt lehetne mondani, hogy a népi építészeti ismeretek gyarapodása két frontszakaszon történik. Az egyik, ahol egész életüket e témára szánt specialisták, az immár alig áttekinthető történeti, régészeti, leíró néprajzi adatanyag számbavételével, összehasonlító módszerrel az alakulásmeneteket, különböző európai tájak építészeti kulturájának összefüggéseit, a különböző társadalmi rétegek építészetek~~ek~~ közt az összefüggéseket próbálják megvilágítani, ill. kifinomított kutató és elemző technikával egy-egy meglévő épület elemzésében támogatják a tudományos megismerés lehetőségeit. A másik front, amelynek a jelentőségét szeretném aláhuzni, nem kíván az európai és speciálisan a magyar háztípusokról, építészeti kulturáról új általános megállapításokat tenni, hanem ^a rohamosan pusztuló emlékanyagot dokumentálja pontos műszaki és néprajzi felvétellel. Ezeknek a munkáknak nagy jelentőségük van azzal, hogy olyan tényanyagot ^{nyag} őriznek meg, ami nélkül a tudományos következtetések légyüres térbe kerülnek, másfelől a széles közönség számára is hozzáférhetővé teszik a népi kultúra és a népművészet emlékeit. Ezért adnak ki regionális leíró népi építészeti monográfiákat az olaszok, svájciak, franciák stb. is.

Lantos Miklósné munkája a második csoportba tartozik. A munka kiváló adottságokkal indult, a néprajzos szerző segítségével ott volt a fotókiállítás ^{okon} sokszor nem egy első díjat nyert fényképész férj, aki egyben építészmérnöki szakértelemmel pontos felméréseket is tudott készíteni. A fotók és a felmérések kimagaslóan becses részei a munkának, kimagaslanak az utóbbi évek közölt hasonló dokumentumanyagából, könyvformában való megjelentetésnél mindenképp meg kellene őrizni ezeket, sőt kibővíteni.

Ha a könyv célkitűzése tisztábban fogalmazódnék meg a helyi dokumentatív monográfia műfajában, javítani lehetne rajta részben egyes, a községmonográfia kereteibe nem nagyon beillő és túlságos rövidségükben olykor félrevezető általános állítás, hipotézis kihagyásával. Másfelől javítani lehetne, ha a fényképekben, rajzban közölt épületekhez hozzá lehetne csatolni az egyes épületek egyedi építéstörténetét,

kik hányan, milyen családszervezetben laktak a házaiban, az egymás után következő évtizedekben milyen gazdálkodást folytattak, mikor mit alakítottak a házon, hogyan változtatták a berendezést. Jó lenne, /ha még elkészíthető/ egy-két pontos udvar-felmérés, az udvar valamennyi objektumára kiterjedő hasonló adatfelvétellel. A leírás az építőtechnikák általános modelljét adja a községre vonatkozóan, az egyes épületekben azonban ezek egyenesen és egyedi körülményektől befolyásolva jelentkeznek, ezért lenne jó, nem csupán fotókkal, felmérésekkel illusztrálni az általános leírást, hanem a fotókhoz, felmérésekhez egyedi adatközlést is adni.

Néhány apró stiláris és egyéb javítási indítvány:

- 1-2. old. - Az általában a Zselicség betelepítésére vonatkozó szakaszok talán kihagyhatók, jelenleg több mondatuk is félreérthető, ill. pontatlan fogalmazásu.
3. old. - A disznóól nem ellentéte a makkoltatásnak, a makkoltatás lehet ~~é~~ egyes évadokra korlátozott - nincs is minden évben makktermés. A szer elég elterjedt név, nem feltétlen szeres település jele. Az istállós megőrzés helyett jobb szó az istállós tartás. "A szőlőművelés nem volt önálló ága a mezőgazdaságnak..." Bizonyára arról van szó, hogy Szennán nem voltak monokulturás specializált bortermelők, hanem a szőlőművelés az egyes parasztgazdaságok egyik ága volt.
5. old. - Jó lenne megmondani, hogy a falu rendezését az 1836-os új urbéri törvények által lehetővé tett urbéri elkülönítés keretében a jobbágyok kérték. A földesurakkal szemben elsősorban a velük közösen használt legelők uri nyájuk által való elfoglalása miatt panaszkodtak. Pontosabban lenne kifejezendő, mi is a "jobbára szilaj állattartás."
7. old. - "A biztonság érdekében emelték talpakra a házat." Azt sejteti, mintha ez a széles tájon, sőt hazánkon kívül elterjedt általános épülettípus, mintegy helyi fejlődés, helyi mérlegelés eredménye lenne.
8. old. - A déldunántuli ház eredetének ilyen sommás bemutatása félreérthető, de az egész téma kihagyható.
10. old. - Nem teljesen értem, hogy milyen jelentősége van az idézett szólásnak. Országgyűlési képviselőről van szó, vagy a helyi képviselőtestület tagjáról?
12. old. - A mestergerendába vágott Schwedenstein név a szennai népi kultúra kontextusában magyarázatot kívánna

- /kereskedő? kocsmáros?, beházasodott német vő?/.
13. old. - Tényleg májusfa amit az új ház felhuzott falaira kitűznek? Általában jó lenne kurzív szedéssel megkülönböztetni a helyi tájszólásból vett terminusokat.
14. old. - Én ugyan tudom, hogy általában miért eresztenek be először macskát az új házba, de talán egy rövid magyarázat beiktatható lenne.
16. old. - Általános egyértelműséggel nem nagyon valószínű, hogy minden házba csak a tagosításkor került volna a kemence - vagy hozzá kellene fűzni, sokan így emlékeznek, egyesek így emlékeznek stb.
17. old. A háromféle füstelvezetés bizonyára nem három falu jellemző megoldása, csupán véletlenül, ebben a három faluban maradtak fenn példák. A leírásból kitetszik a néprajzban közismert sarkos szobaberendezés ismertetése, de ezt, tehát hogy sarkos berendezésről van szó, jó lenne egyértelműen megmondani.
18. old. Érdemes lenne a kamrák - sőt a padlások - berendezéséről is több adatot közölni.
20. old. - A pincék két részének eltérő faltechnikája nem feltétlen hozzátoldásról tanuskodik: másutt is a bortárolásra használt részt készítik csak drága boronafallal és a présház részt kevésbé hőszigetelt, olcsóbb fallal.
21. old. - A tölgyfa-gerenda sor leásása számomra nem elég világos. /A pince, présház kérdéskörben érdemes lenne megnevezni Vincze István összefoglaló tanulmányát a magyar pince és présház típusokról./
23. old. - A festett mennyezetekről tett általános kijelentések, a Korniss kastély magában álló említése, szintén kissé kilóg a szövegből. A céhes testület tagjai is tehetséges festő asztalosok voltak egyébként.
25. old. - Egyértelműen meg kellene mondani, hogy OMF restaurálásról volt szó, és a mennyezeten tudatosan jelezni kívánták, hogy más technikával készített pótlásról van szó. Kópjafának nevezett siri jelek honfoglalás előtti eredete és a kerek felső résszel rendelkező fejfák emberalakúsága sokat vitatott kérdés, inkább hagyjuk ki ezeket az értelmezéseket, amelyek nem teljesen alátámaszthatók.
28. old. - Ha kell szólni a szabadtéri muzeumtervekről, talán

konkrétan szólni kellene, a hamarosan tisztázódó szennai vonatkozásu tervekről: szennai ház Szentendrén, helyszínen megőrzött ház stb.

Ha ezek a kisebb, inkább stiláris javítások megvalósulnak, és a nagyértékű egyéb dokumentációs anyag, esetleg a javasolt bővítésekkel^{*} kiadásra kerülhet, a kaposvári muzeum egy becses darabbal fog hozzájárulni a magyar falusi épületállomány megőrkítéséhez, néprajzi kutatásához.

Budapest, 1972. febr. 7.

Tamás Hofer
/Dr. Hofer Tamás/

* a foltok, felülvizsgélt állapotokról is

286-85